

Migrația cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă

riscuri asociate traficului de ființe umane
și muncii forțate

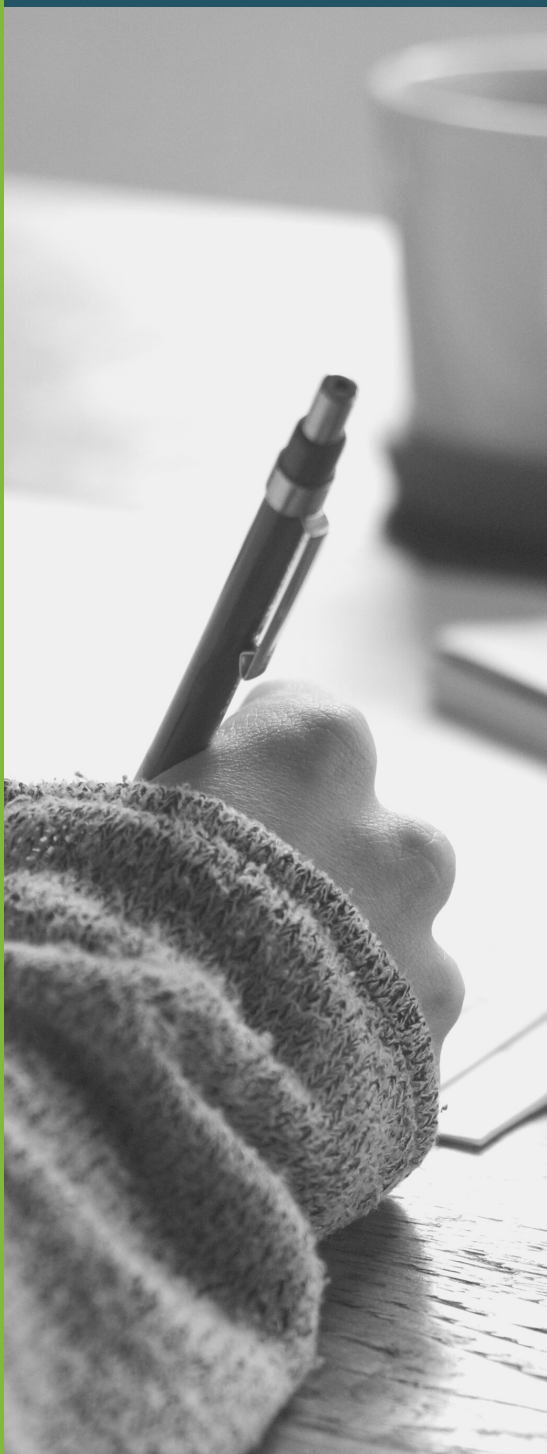

ELABORAT

*serviciul „Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic 0 800 77777”,
CI La Strada Moldova*

Migrația cetățenilor Republicii Moldova în scop de muncă: riscuri asociate traficului de ființe umane și muncii forțate

Concluzii și observații post-campanie națională de informare,
etapa II (august 2019 - martie 2020)

Contextul social al campaniei

Lucrarea de față este o continuare a efortului CI La Strada Moldova de a cerceta fenomenul migrației cetățenilor Republicii Moldova și riscurilor conexe traficului de ființe umane. Mai exact, specialiștii serviciului telefonic „Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic 0 800 77777” (LFA) au acordat o atenție deosebită analizei informațiilor despre exploatarea prin muncă a cetățenilor moldoveni peste hotare și muncii forțate.

Datele statistice ale Liniei Fierbinți pentru migrație sigură și anti-trafic pentru anul 2018 arătau tendințe alarmante în legătură cu nivelul de informare, vigilența și comportamentul cetățenilor Republicii Moldova aflați în căutare de locuri de muncă peste hotare. Prima fază a campaniei naționale de informare (martie-mai 2019) a reconfirmat îngrijorările sus-menționate. Iar analiza calitativă a apelurilor preluată de specialiștii LFA a arătat că acțiunile de informare și sensibilizare a concetățenilor noștri trebuie continuate.

Premisele cu care intram în **a doua fază a campaniei** se desprindeau dintr-o analiză **cantitativ-calitativă a apelurilor la Linia Fierbinte** preluată de consilierii serviciului în perioada martie-mai 2019. Acțiunile și mesajele pe care le pregăteam urmau să fie concepute luând în calcul adevăruri alarmante confirmate de apelanți, și anume:

- **Ne adresăm și în continuare întregii țări, de la Nord la Sud.** Practic, e nevoie să le vorbim tuturor categoriilor sociale din RM, bărbați și femei ași de muncă (între 18 și 50+ ani), din toate orașele și satele Moldovei.
- **Principala provocare** (dezinformarea cea mai periculoasă, generată și alimentată constant de agențiile private de angajare în câmpul muncii) cu care ne confruntăm rămâne în vigoare: să combatem convingerea că liberalizarea regimului de vize ar garanta dreptul la muncă pe teritoriul statelor Uniunii Europene în baza pașaportului biometric exclusiv, fără viză de muncă sau alte acte suplimentare.
- În mare parte, ne adresăm unor **cetățeni care se supun conștient riscurilor medii de securitate financiară și socială, asociate traficului de ființe umane.** Moldovenii sunt în căutare de joburi de scurtă durată, cu o mai mare mobilitate, optând pentru munci pe termen scurt în statele Uniunii Europene, dată fiind vulnerabilitatea financiară a populației RM.

În același timp, urma să ținem cont de noile schimbări în comportamentul concetățenilor noștri și felul lor de a lua deciziile care se conturau tot mai clar:

După lansarea primul spot, vorbim despre un anumit nivel de saturație informațională în legătură cu existența unor riscuri de înșelăciune din partea agențiilor intermediare de angajare la muncă peste hotare. Aspectul care urmează a fi dezvoltat este descrierea formelor de manipulare la care apelează agențiile private.

- Urmează să ne asumăm tot mai mult rolul de ghid pentru cetățenii care încearcă să se orienteze în spațiul informațional online pentru a se informa despre ofertele legale de muncă peste hotare. Așa, de exemplu, după mai multe apeluri publice ale La Strada Moldova către instituțiile statului, pe 6 noiembrie 2019, pe site-ul oficial al Agenției Servicii Publice, a fost plasată lista completă a companiilor intermediare care activează legal, cu specificarea tipurilor de licență pe care le dețin, domeniul și țara în care au dreptul să angajeze cetățenii moldoveni la muncă. Cu toate acestea, apelanții continuau să aibă nevoie de ghidare din partea consilierelor LFA, rubrica respectivă a site-ului fiind greu accesibilă.

- A doua fază a campaniei urmează să fie valorificată inclusiv pentru colectarea datelor calitative despre abordarea noului profil de apeluri SOS. Încă din martie 2019, se conturează tot mai clar o nouă formă de apeluri SOS, conținutul cărora s-a schimbat foarte mult față de conținutul apelurilor victimelor înșelăciunilor și exploatării prin muncă înregistrate acum 5-7 ani.

Profilul demografic al lucrătorilor migranți moldoveni

Între 1 august 2019 și 30 martie 2020, LFA a înregistrat în total 1051 de apeluri privind migrația sigură a cetățenilor. În interesul acestui raport, în continuare, vom repartiza aceste apeluri în următoarele categorii:

- a. **Angajare la muncă în străinătate** (516 apeluri) - de la potențiali migranți, care se interesează despre plecarea la muncă peste hotare, cu sau fără ofertă;
- b. **Plecarea în străinătate în alt scop decât munca** (turism, studii, emigrare) - 89 de apeluri;
- c. **Statutul migrantului peste hotare** (o situație dificilă în legătură cu pierderea actelor de identitate, încălcarea regimului de ședere, legalizarea diplomelor de studii etc.) 161 de apeluri;
- d. **Solicitări de informație generală** despre migrația sigură sau traficul de ființe umane, propuneri de colaborare - 46 de apeluri;
- e. **Apeluri SOS** (exploatarea lucrătorului migrant, prezumate cazuri de trafic, dispariția persoanelor presupuse a fi exploatare) - 27 de apeluri. Acestea se referă la 21 de cazuri SOS, înregistrate ca urmare a campaniei de informare, dintre care 6 sunt prezumate cazuri de trafic, precum și la recuperarea a 11 victime ale exploatării sexuale din Grecia.
- f. **Altele** (solicitări care nu țin de mandatul direct al LFA) - 212 apeluri.

Femeile rămân, ca și până acum, cea mai fidelă categorie de apelanți care sună la Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic atât pentru ele, cât și pentru membrii familiei (soț, copii, ca potențiali migranți).

În migrația internațională a muncii sunt antrenați cetățeni moldoveni din diferite categorii sociale. Dacă până acum 4-5 ani tendința de a emigra în scop de muncă era observată în special în zonele rurale, în perioada de referință, crește numărul persoanelor cu domiciliul în Chișinău sau în alte orașe, care intenționează să plece la muncă peste hotare. Această tendință vorbește despre starea generală gravă din toate domeniile economice ale Republicii Moldova.

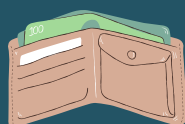
Migrează în masă populația activă, aptă de muncă. Peste 64% sunt persoane cu vârsta cuprinsă între 27 și 40 de ani.

Fiecare al patrulea cetățean interesat de un loc de muncă în afara țării are peste 41 ani, iar tinerilor (18-26) le revin 10 % din categoria migranților moldoveni (Diagrama 1, pag.6).

506 APELURI

Angajare la muncă
în străinătate

89 APELURI

plecarea
în străinătate

161 APELURI

Statutul migrantului peste
hotare

27 APELURI

SOS

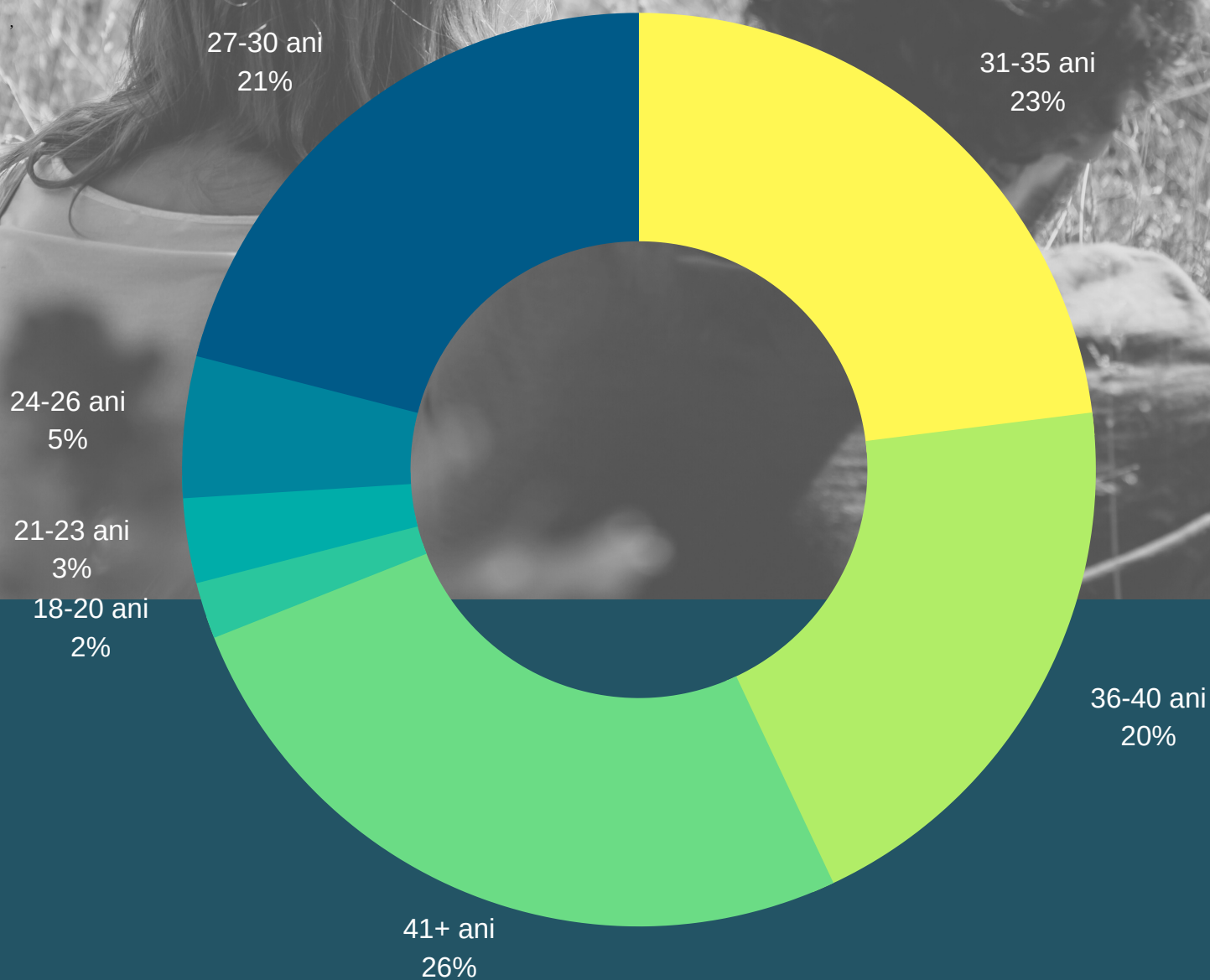
46 APELURI

Solicitări de informație
generală

212 APELURI

Altele

Diagrama 1: Repartizarea pe vârste a migranților moldoveni

Migrează în masă populația activă a Republicii Moldova, femei și bărbați tineri, apti de muncă.

Peste 64% sunt persoane cu vârsta cuprinsă între 27 și 40 de ani.

Nevoile și așteptările lucrătorilor migranți

Peste 70% dintre apelurile recepționate de LFA în perioada de referință se referă la promovarea unei migrații sigure a cetățenilor. Cele mai multe sunt consilieri generale privind plecarea la muncă peste hotare și consilierile specifice de angajare în câmpul muncii peste hotare, atunci când există o ofertă concretă de muncă (Diagrama 2, pag 8).

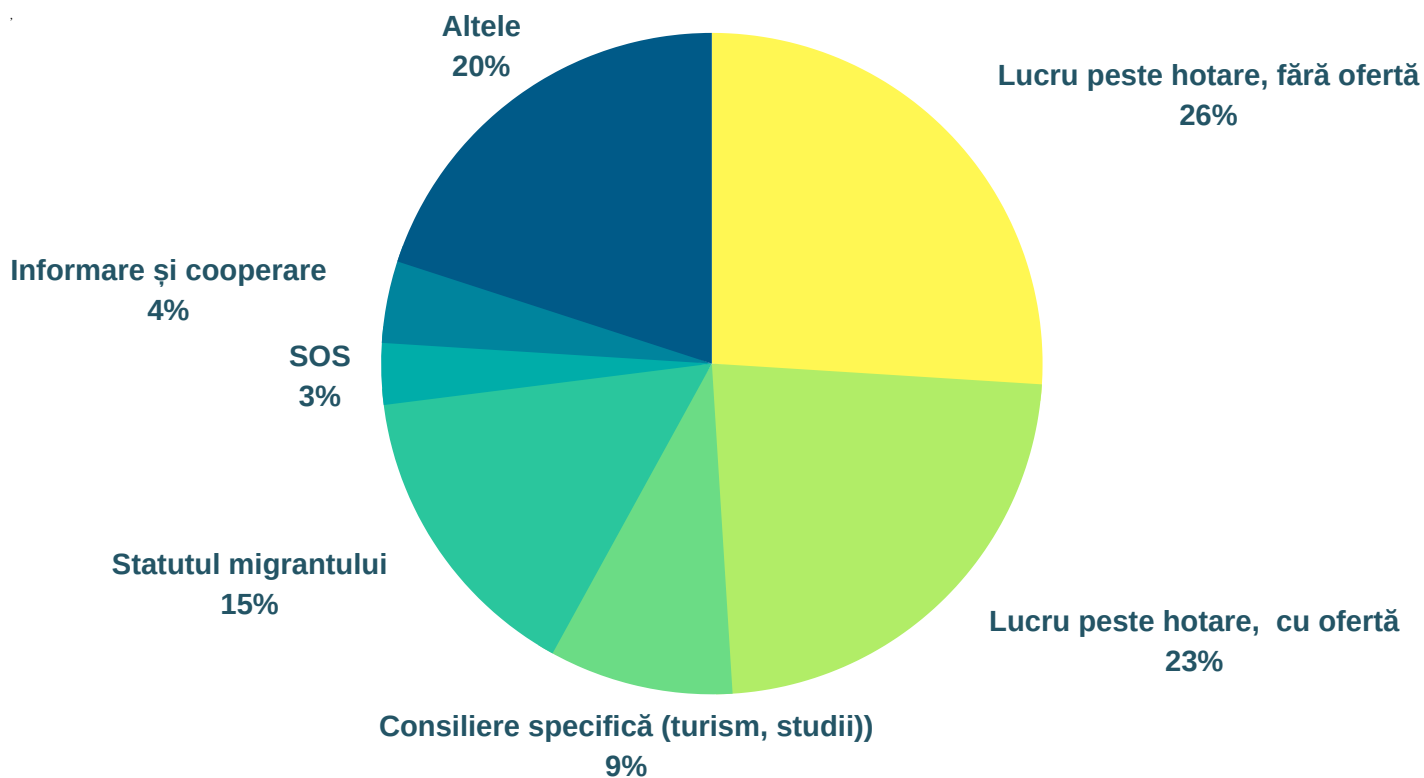
Analizând țările de destinație în care intenționează să muncească cetățenii moldoveni, observăm că în topul țărilor preferate de cetățenii RM pentru a lucra s-au menținut Polonia, Germania și Marea Britanie. Un interes tot mai pronunțat se manifestă pentru Olanda, iar Republica Cehă nu mai este în topul preferințelor moldovenilor (Figura 1, pag. 11).

Cât privește domeniile de activitate (diagrama 3, pag.9) în care sunt antrenați cetățenii moldoveni peste hotare, acestea sunt la fel de variate ca și țările de destinație.

- Internetul (site-urile specializate, ca de exemplu 999.md și rețelele sociale) se mențin stabil în topul surselor de căutare a unui job peste hotare (80% dintre apelații LFA);
- Fiecare al zecelea apelant ne spune că oferta de muncă a primit-o de la persoane fizice, atât cunoscute, cât și necunoscute, cu care s-au întâlnit pe viu pentru a transmite bani și acte. Doar 6% și-au găsit oferta de muncă direct la angajatorul de peste hotare.
- 8 din 10 apelanți ai LFA sunt gata să accepte o ofertă de angajare de la o agenție intermediară despre care nu știu prea multe detalii. De obicei, vorbesc la telefon sau pe Viber, iar mai multe detalii le sunt oferite doar dacă merg la oficiul companiei respective.

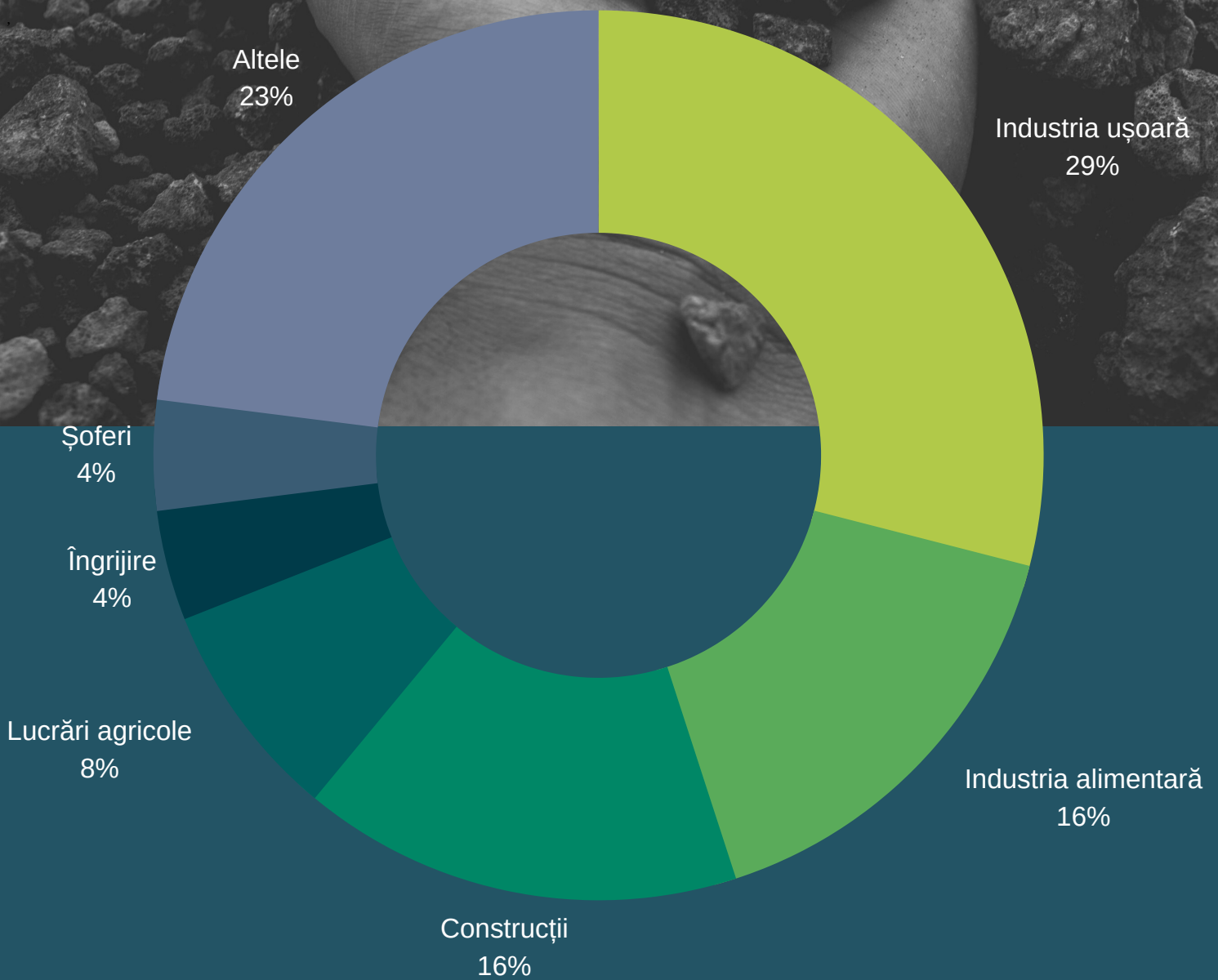

Diagrama 2: Conținutul apelurilor telefonice

Cca 50% dintre apelurile recepționate de Linia Fierbinte pentru migrație sigură și anti-trafic, în perioada campaniei de informare, au fost consilierile legate de angajarea în câmpul muncii peste hotare.

Diagrama 3: Domenii de activitate

Căutând un job peste hotare, pe Internet...

doar în perioada de raportare, pe platforma online a LFA au ajuns 13374 de vizitatori, din care 13165 - vizitatori unici.

Este vorba despre persoane tinere de până la 24 ani (16%), cei cu vârsta cuprinsă între 25-44 ani (67%), dar și bărbați și femei de peste 45 de ani (15%).

A crescut de aproape 4 ori numărul consilierilor pe platforma migratiesigura.md (190 de consilieri în total) față de perioada similară a anilor trecuți (august 2018-martie 2019).

Top 5 cele mai populare subiecte...

la care moldovenii au cerut consultația specialiștilor de la LFA:

- 1) Informații privind procedura de emigrare în diferite țări
- 2) Informații privind contractul de muncă
- 3) Consiliere în baza unei oferte de muncă
- 4) Consilierea fără ofertă de muncă
- 5) Informații despre perfectarea documentelor (inclusiv acte pentru cetățeni străini aflați pe teritoriul RM).

Top 5 cele mai populare articole de pe migratiesugura.md

1) Contract de muncă peste hotare, doar cu pașaport biometric?!

E ilegal și periculos. Nu te lăsa tras pe sfoară!

- 2) Dacă vrei să emigrezi în Canada
- 3) Dacă vrei să emigrezi în Australia
- 4) Muncă în Marea Britanie: care este procedura legală de angajare
- 5) Procedura legală de angajare peste hotare pentru cetățenii Republicii Moldova.

Piața ofertelor de muncă / țări - %

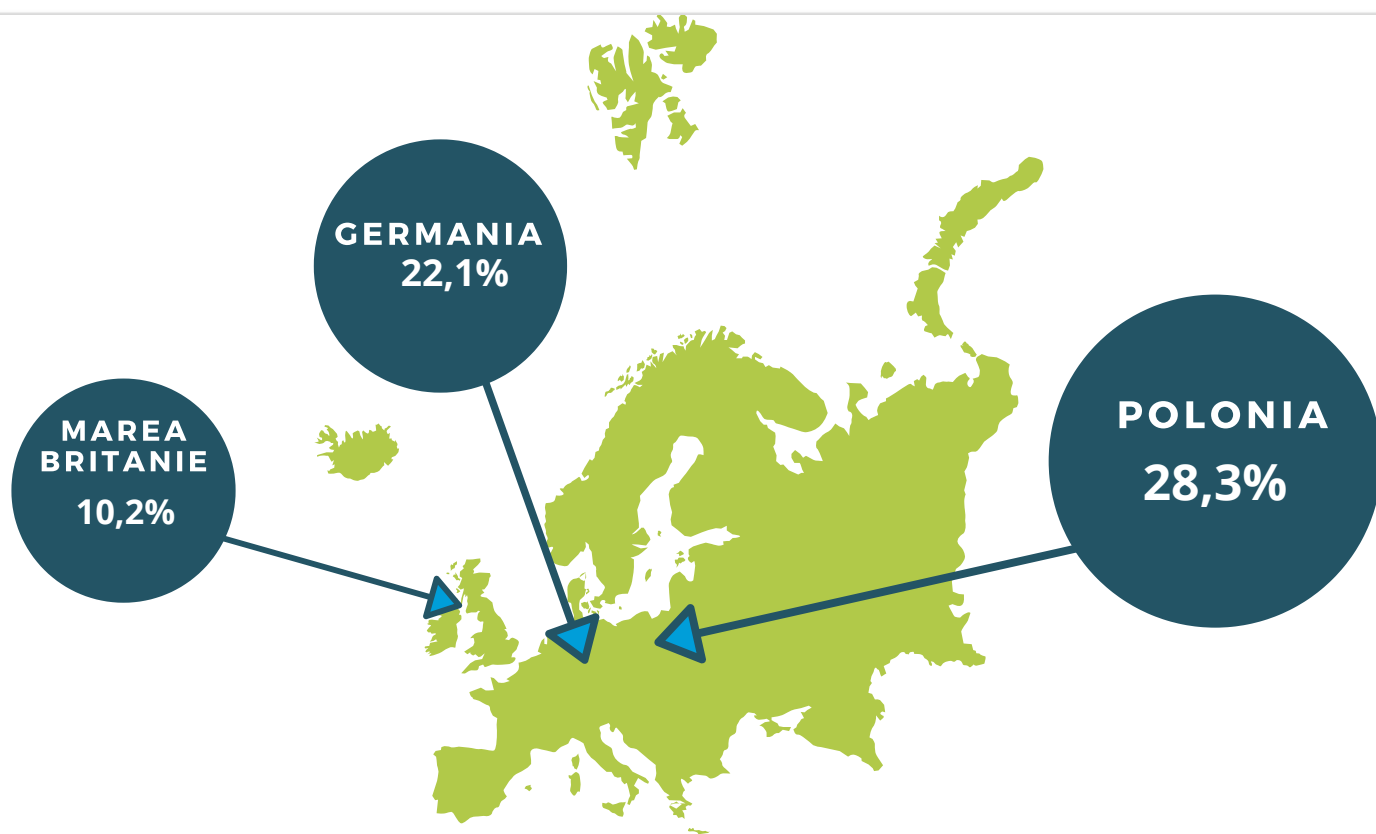
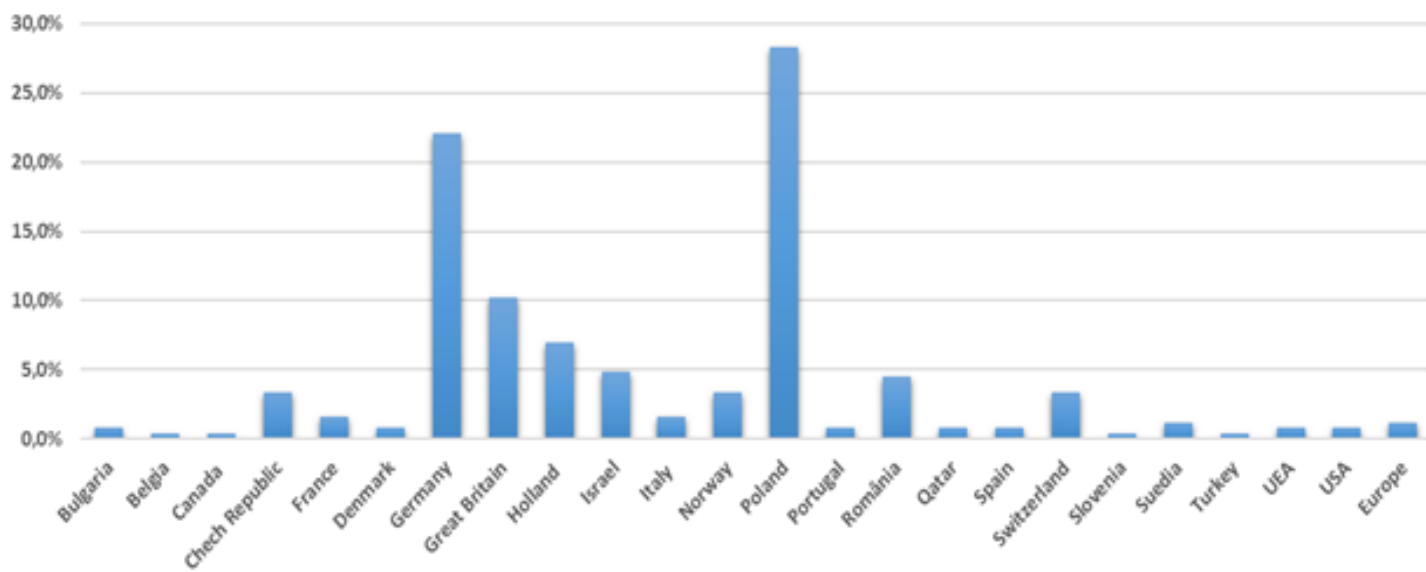
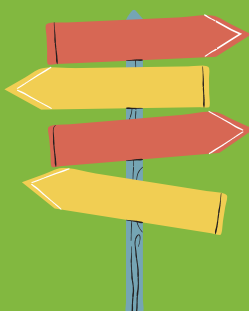

Figura 1: Cele mai populare destinații pentru muncă

Piața ofertelor de muncă peste hotare și condițiile intermediarilor

Din păcate, metodele de activitate ale companiilor intermediare care propun locuri de muncă peste hotare nu s-au schimbat prea mult. De cele mai multe ori, în timpul consilierilor, aflăm că intermediarii nu oferă informație exactă despre locul și condițiile de muncă pe care le propun.

La prima etapă, se comunică doar pe Viber sau la telefon, cu promisiunea de a oferi mai multe informații în oficiu. Iar în momentul când ajunge în oficiul intermediarilor, cetățeanul, în grabă și fără a avea timp să studieze toate detaliile, din motiv că „arde oferta”, semnează sub presiune un contract de mediere cu compania.

Semnând aceste contracte, cetățenii noștri de multe ori se împovărează deja cu anumite datorii care le vor fi reținute ulterior din salariu, la fel, fără a fi specificate suma exactă și destinația plăților. Iar din acuta necesitate de a putea oferi măcar un minim existențial familiilor, cetățenii noștri nu pun întrebări despre contractul de muncă care „va fi semnat acolo, pe loc”, nici despre viza de muncă sau alte detalii importante.

Iată care sunt **tendențele îngrijorătoare** pe care au reușit să le identifice în perioada de referință specialiștii de la Linia Fierbinte în modul de operare al companiilor și persoanelor fizice intermediare implicate în angajarea în câmpul muncii peste hotare:

Marea majoritate (77%!) dintre apelanți pleacă la muncă peste hotare fără a avea semnat un contract de muncă.

Mai bine de jumătate dintre apelanți știu că acesta este necesar, doar că aleg să meargă pe mâna companiei care promite semnarea contractului în țara de destinație. Cel mai grav este faptul că apelanții nici nu conștientizează pe deplin riscurile cărora se supun.

Aceștia consideră că, odată ce au apelat la serviciile unei agenții specializate în domeniu, nu au de ce să își facă griji. Oamenii cunosc doar superficial în ce constă procesul de angajare legală la muncă și nu cunosc care sunt dedesubturile acestui proces, ajungând să fie exploatați sau înșelați de către persoane de rea credință sau traficanti.

Mai bine de 65% dintre apelanți au spus că pleacă la muncă în baza pașaportului moldovenesc (biometric). Doar 23% dintre aceștia au fost informați despre necesitatea de a avea viză de muncă, 8% au fost informați expres că nu au nevoie de viză, întrucât se duc la lucru pentru o perioadă de 3 luni, iar „pentru acest termen nu se deschid vize”.

64 % dintre apelanți, în general, nu cunoșteau nimic despre necesitatea unei vize de muncă în momentul apelului, întrucât informația primită de la intermediar era incompletă.

4% dintre apelanți ne-au vorbit despre un indiciu foarte dubios: compania intermediară le-ar fi promis că viza de muncă li se va deschide peste 3 luni, dacă vor dori să rămână în țara de destinație. Or, viza de muncă este actul confirmativ al scopului declarat. Aceasta este necesară la intrarea în țara de destinație și nu poate fi deschisă pe teritoriul țării gazdă. Mai mult, o parte dintre acești apelanți ne-au informat că urmează să li se deschidă viză poloneză, în baza căreia vor putea ajunge ulterior în Franța, Cehia, Olanda pentru a lucra legal.

Fiecare al patrulea apelant ne informează că li se solicită deținerea dublei cetățenii, în special a cetățeniei românești, pentru a evita necesitatea deschiderii unei vize de muncă.

Continuă să crească numărul persoanelor care au telefonat la LFA nu pentru a verifica o ofertă propriu-zisă de job peste hotare, ci încercând să afle ce oportunități de a pleca există în general. Aceștia sunt oamenii care nu pun întrebări despre condițiile de muncă, salariu, drepturi, înlesniri, ci caută cu disperare orice oportunitate de a câștiga o sursă de venit, neglijând total riscurile cărora se pot supune.

O bună parte dintre cetățenii noștri care s-au pomenit în situații de vulnerabilitate peste hotare sunt persoane care au acceptat ofertele de muncă „cu ochii închiși”. Faptul exploatării prin muncă devine dificil de probat, întrucât moldovenii au acceptat conștient să plece peste hotare fără a avea un contract de muncă semnat cu angajatorul, cu pașaportul biometric moldovenesc, încrezându-se în promisiunile verbale ale intermediarilor că totul este „legal și sigur”.

Iată cu ce dificultăți s-au confruntat moldovenii când au ajuns la destinație:

Au fost plătiți parțial, lucrând uneori în baza actelor de cetățenie românești false;

Au lucrat sau au locuit în condiții mai proaste decât cele promise, dar nu aveau niciun act juridic ca să-și poată revendica drepturile. Unii dintre ei aveau doar oferta de muncă, fără ștampilă și fără semnătură;

Nu au fost angajați. Au ajuns într-o țară străină fără să cunoască noțiuni elementare de limbă, cât să poată cere ajutor, cel puțin. O parte dintre ei nu aveau bani să se întoarcă acasă.

Au fost înșelați - au plătit câte 5000 de Euro unui intermediar din România pentru a ajunge în Israel, care ulterior a dispărut și nu a mai fost de găsit. Pentru acești cetățeni, singura posibilitate reală de a-și revendica drepturile o au doar adresându-se la poliție. Dar, după cum au recunoscut victimele înșelăciunilor, aceasta nu este o soluție. Pe de o parte, atunci când s-au adresat organelor de drept, acestea nu au știut întotdeauna cum să procedeze în astfel de situații. Totodată, soluționarea acestor cauze durează adesea ani în șir. Și oamenii pur și simplu renunță, în timp ce intermediarii se simt liberi să exploateze vulnerabilitatea altor moldoveni sperați sau dezinformați.

Lucrătorii migranți în situații vulnerabile. Cazurile SOS

Spre sfârșitul lunii martie, numărul apelurilor pri-vind statutul migrantului moldovean peste hotare a crescut. Acest fapt a fost condiționat de răspândirea pandemiei de COVID 19 și diversele situații dificile în care s-au pomenit cetățenii Republicii Moldova peste hotare (moldovenii care au rămas fără un loc de muncă ne întrebau cum pot reveni acasă).

În perioada de raportare, specialiștii LFA au înregistrat 27 de apeluri de tip SOS. Acestea se referă la 21 de cazuri SOS cu implicarea a 116 persoane, dintre care:

6 cazuri sunt prezumate de trafic de ființe umane (TFU)

4 cazuri de dispariție, cu conturarea clară a unor elemente de exploatare;

11 sesizări privind infracțiuni și fenomene conexe TFU.

În 67% dintre cazuri a fost vorba despre victime femei, în 33% - bărbați.

Metodele de constrângere folosite de către traficanți în aceste cazuri au fost împovărarea cu datorii, promisiunile false și manipularea psihologică.

Prezumatele cazuri de TFU identificate în această perioadă sunt, după cum urmează:

1 caz de exploatare sexuală – cazul s-a soldat cu recuperarea a 11 victime din Grecia;

2 cazuri de exploatare prin muncă – (unul în Polonia, cu implicarea a aproximativ 80 de cetățeni moldoveni, și altul în Italia)

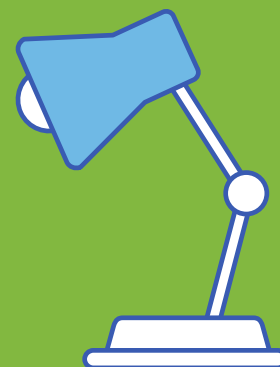
2 cazuri de mariaj/concubinaj forțat - (Turcia și Italia)

1 caz de implicare în activități criminale (Rusia).

Campania se desfășoară în parteneriat cu Inspectoratul General al Poliției de Frontieră a RM, Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova, în cadrul proiectului „Sporirea accesibilității grupului de risc la informație despre migrație sigură și pericolul traficului de ființe umane”, cu suportul financiar al Ambasadei SUA la Chișinău.

migratiesigura.md

Linia Fierbinte pentru Migrație Sigură și anti-trafic 0 800 77777 este susținută de Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei în cadrul proiectului „Sprijinirea autorităților naționale în promovarea politicilor anti-trafic cu respectarea deplină a drepturilor omului și drepturilor persoanelor traficate”.

Concluzii

În Republica Moldova, migrația cetățenilor în scop de muncă reprezintă un fenomen de amploare și cu impact major, dat fiind faptul că o pondere semnificativă a persoanelor implicate în acest proces o reprezintă cetățenii apți de muncă, iar remitențele constituie adesea o parte importantă din PIB-ul țării. Totuși, statul Republica Moldova înregistrează lacune serioase în domeniul asigurării migrației sigure, cetățeanul nostru fiind adesea expus situațiilor de risc sporit.

Pe lângă aceasta, fenomenul traficului de ființe umane în Moldova, la fel ca și în întreaga lume, trece printr-o serie de metamorfoze și adaptări la noile realități sociale și tehnologice. A analiza aceste schimbări și a identifica noile reguli de joc ale traficantilor este, probabil, una dintre cele mai dificile provocări și stringente necesități puse în fața specialiștilor din domeniu.

În astfel de circumstanțe, se menține acută nevoia campaniilor de informare a cetățenilor vulnerabili față de riscurile de trafic și exploatare prin muncă, deoarece acestea nu s-au diminuat. Tehnicile de manipulare folosite de abuzatori au devenit mai latente, mai „rafinat” și astfel, mai dificil de identificat și evitat. Dintr-un alt punct de vedere, campaniile de informare ne permit să ținem mâna pe pulsul acestor mișcări, să urmărim îndeaproape noile tendințe și să ajustăm strategiile de prevenire a traficului de ființe umane și exploatarei prin muncă peste hotarele țării.